

Utvärderingsrapport, utdelning av broddar vintern 2018-2019

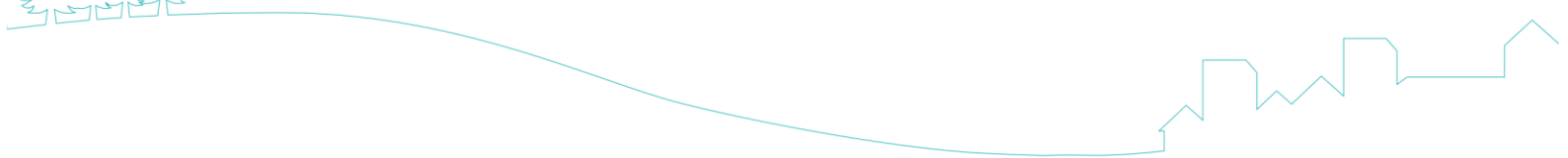
Bakgrund

Sandra Eliasson från Centerpartiet inkom med en motion 2016 till kommunen angående gratis eller kraftigt subventionerade broddar till riktade grupper med avsikt att bekämpa fallolyckor. Anledningen till motionen var fallolyckor och halka som är ett problem för äldre personer eller personer med motoriska och/eller kognitiva nedsättningar på vintertid. Fallolyckor är den olyckstyp som leder till flest dödsfall. I motionen skriver Eliasson att många personer väljer att spendera större delen av vintern inomhus, vilket kan påverka hälsan i både psykisk och fysisk utsträckning. Fördelen med broddar jämfört med sandning och skottning är att dessa kan användas överallt, även på enskilda vägar där kommunen inte ansvarar för snöröjning. Motionen remitterades till dåvarande bildnings- och omsorgsnämnden som sedan överlämnade ärendet till kommunstyrelsen eftersom det ansågs vara en folkhälsofråga. Kommunfullmäktige besvarade motionen i juni 2018, genom att ge kommunstyrelsen i uppdrag att avtala med pensionärsföreningarna om ett samarbete när det gäller utdelning av broddar. Utdelningen skulle ske enligt Skövde kommuns modell där kommunen och pensionärsföreningarna samarbetar för att dela ut broddar till målgruppen äldre.

Fallolyckor bland äldre

Socialstyrelsen skriver att fallolyckor orsakar flest akutbesök, sjukhusbesök och flest dödsfall i Sverige. 70 000 personer skadar sig årligen så allvarligt att de blir inlagda på sjukhus på grund av fallolyckor. Ca 1000 personer dör i samband med en fallolycka och de flesta personer är äldre, eftersom de har sämre syn och balans samt skörare skelett. Socialstyrelsen skriver även att de flesta som faller gör det hemma i sin egen bostad. "Balansera mera" är en kampanj från Socialstyrelsen för att förhindra fallolyckor bland äldre, eftersom styrketräning och balans är ett effektivt sätt att minska antalet fallolyckor. Fysisk träning som inriktas på balans minskar fall och frakturer med i snitt 25-30 procent (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering 2014). Även näringsriktig mat, rätt mediciner och att säkra hemmiljön är ett sätt att förhindra och förebygga fallolyckor.

Pensionärernas Riksorganisation PRO genomförde en enkätundersökning bland Sveriges kommuner 2018. Det var 224 av 290 kommuner som besvarade enkäten. Undersökningen visade att tre av fyra kommuner erbjuder så kallade "fixartjänster" som innebär att äldre kan få hjälp med sysslor i hemmet antingen gratis eller mot en mindre avgift, för att förebygga fallolyckor bland äldre inomhus. Det kan gälla tjänster som byte av glödlampor, proppar, uppsättning av brandvarnare, hänga upp tavlor, byta gardiner eller fixa halksäkra mattor. I Bollebygds kommun erbjuds fixartjänster till personer som har fyllt 70 år. Fixartjänsten har i vissa kommuner upphört under 2019, bland annat Forshaga kommun där de istället för fixartjänster satsar på gym och styrketräning för att minska antalet fallolyckor bland äldre. En av enkätfrågorna var om kommunen delar ut broddar till äldre, 16,5% av kommunerna svarade ja.

När det gäller fallolyckor utomhus är användning av broddar ett sätt att minska fallrisken på vintern (SBU 2005). Äldre personer kan dock ha svårt att nå ner till fötterna och spänna på broddar på skorna, vilket kan leda till att broddar inte används i så stor utsträckning (Balansera rätt, MSB).

Syfte

Syftet med satsningen av broddar var främst att minska antalet olycksfall som sker i samband med halt väglag. Syftet var även att öka den fysiska aktiviteten bland äldre och underlätta utomhusaktivering vid vinterväglag.

Metod/tillvägagångssätt

Kommunen inledde ett samarbete med pensionärsföreningarna i Bollebygd. Efter att kommunen genomfört en direktupphandling köptes 200 broddar in. Kommunen valde att köpa in hälbroadar med kardborreband eftersom dessa är enkla att ta på och av. Broddarna fördelades mellan pensionärsföreningarna utifrån medlemsantal. Pensionärsföreningarna fick därefter i uppgift att dela ut broddarna bland sina medlemmar. Föreningarna fick själva välja metod för utdelning, metoden som de enades om blev utlottning i samband med föreningsmöten. Pensionärsföreningarna fick broddarna till sig den 28 november 2018 och sedan lottades de slumpmässigt ut till personer anslutna till föreningen som närvarade på ett föreningsmöte i december 2018.

Under våren 2019 har insatsen utvärderats med hjälp av feedback på sociala medier, kommentarer som inkommit till kommunens reception och en enkätundersökning. Enkäten utformades i februari/mars 2019 och delades ut den 25 mars 2019 på ett ordförandemöte med pensionärsföreningarna och Bollebygds kommun. Totalt delades 75 enkäter ut till personer som fått broddar. I april inkom pensionärsföreningarna med 75 besvarade enkäter.

Kostnader

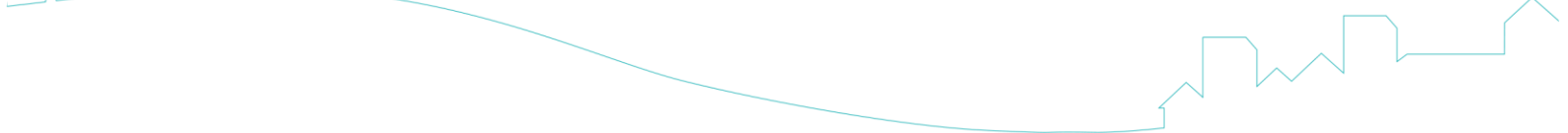
Kommunen köpte in 200 broddar för totalt 20 000 kronor (100 kr styck).

Personella resurser

Upphandlingsansvarig har spenderat cirka 5,5 arbetstimmar på insatsen. Folkhälsstrategen har investerat cirka 25,5 timmar i arbetstid med bland annat planering, möten med pensionärsföreningarna och direktupphandling för inköp av broddarna. Kommunen har under våren haft en praktikant som totalt har spenderat cirka 18 timmar på utvärderingen. Kommunens kommunikator har avsatt cirka 2 timmar för att publicera information om satsningen på hemsidan. **Totalt antal arbetstimmar: 51 timmar.**

Resultat

Totalt har kommunen fått in 75 stycken enkätsvar från pensionärsföreningarna, vilket är en svarsfrekvens på 100 % av de enkäter som delades ut. 30 stycken från PRO Bollebygd, 30 stycken

från SPF Bollebygd och 15 stycken från PRO Hultafors/Olsfors. Flera av pensionärerna var ansluta till fler pensionärsföreningar både till PRO Bollebygd och till SPF Bollebygd.

11 stycken personer missade att vända blad på enkäten och besvara frågorna på baksidan.

Av samtliga personer som deltog i studien så svarade 11 personer att de ansåg att alla pensionärer borde ha fått broddar, eller åtminstone de som önskade. Fem personer svarade att de ansåg att det var ett mycket bra initiativ att dela ut broddar. En person svarade att hen helst hade önskat heltäckande broddar och en annan person att hen kände sig säkrare utomhus, medan en tredje person svarade att det var bra kvalitet på broddarna. Det var sju stycken som svarade att det var en bra gåva och att de är nöjda med sina broddar och två personer skrev att de gärna ser en uppföljning till nästa vinter. Flera personer tackade för sina broddar.

Citat från enkäten

"Alla pensionärer skulle ha fått broddar"

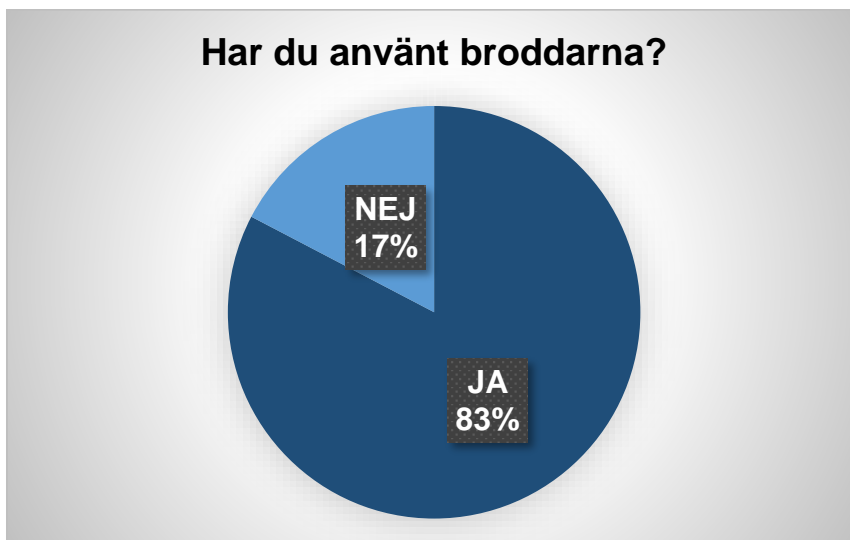
"Önskar helst heltäckande broddar"

"Mycket bra initiativ, tack!"

"Fick/ tog för små broddar"

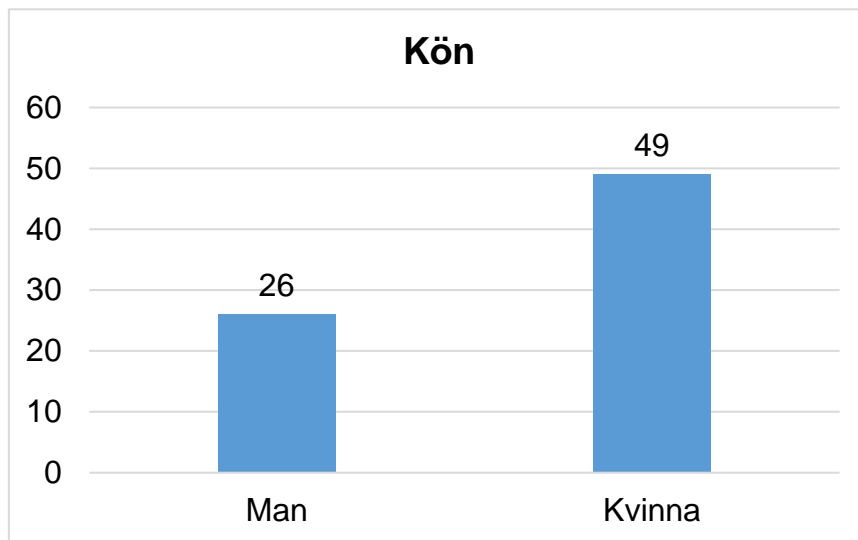
"Ser gärna uppföljning till nästa vinter"

Enkätsvaren i siffror och diagram

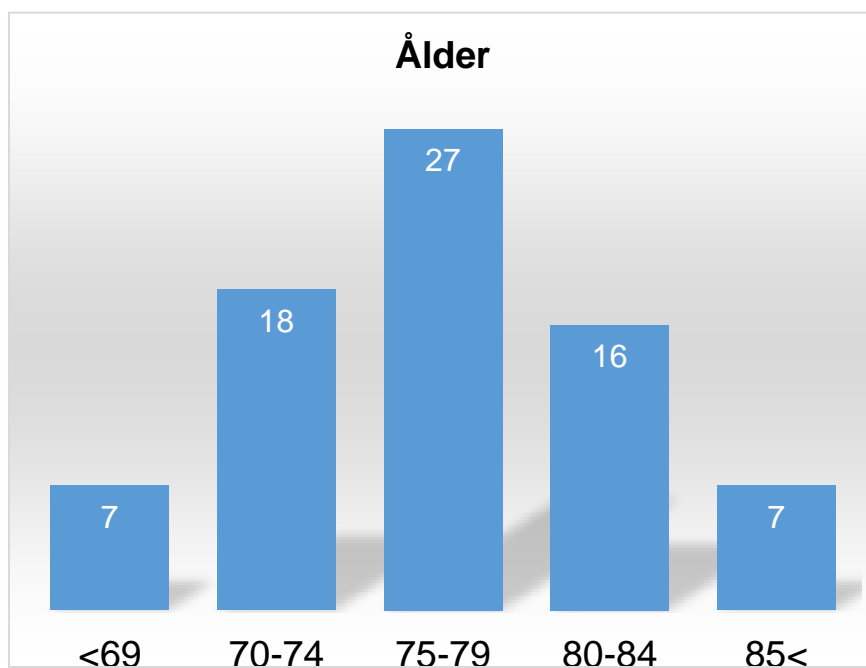

Majoriteten av personerna som besvarade enkäten hade använt sina broddar, men 7 personer svarade nej på frågan och angav att de inte behövt använda broddarna på grund av att det inte varit någon halka. En annan person skrev att hen inte hade använt sina broddar eftersom personen hade dubbar på sina stövlar. 1 person skrev att hen hade egenköpta broddar och ytterligare en person skrev att hen hade använt broddarna endast 4 gånger under vintern.

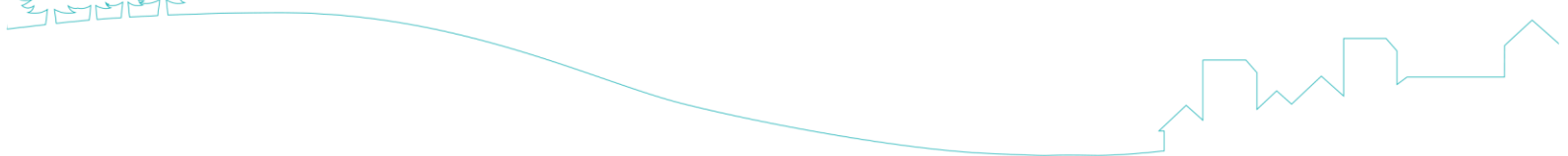

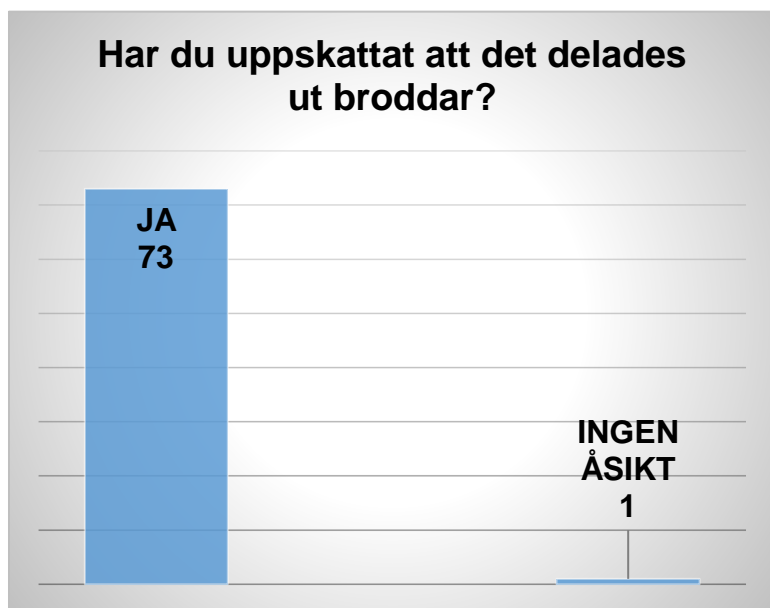

De flesta personer som besvarade enkäten var kvinnor.

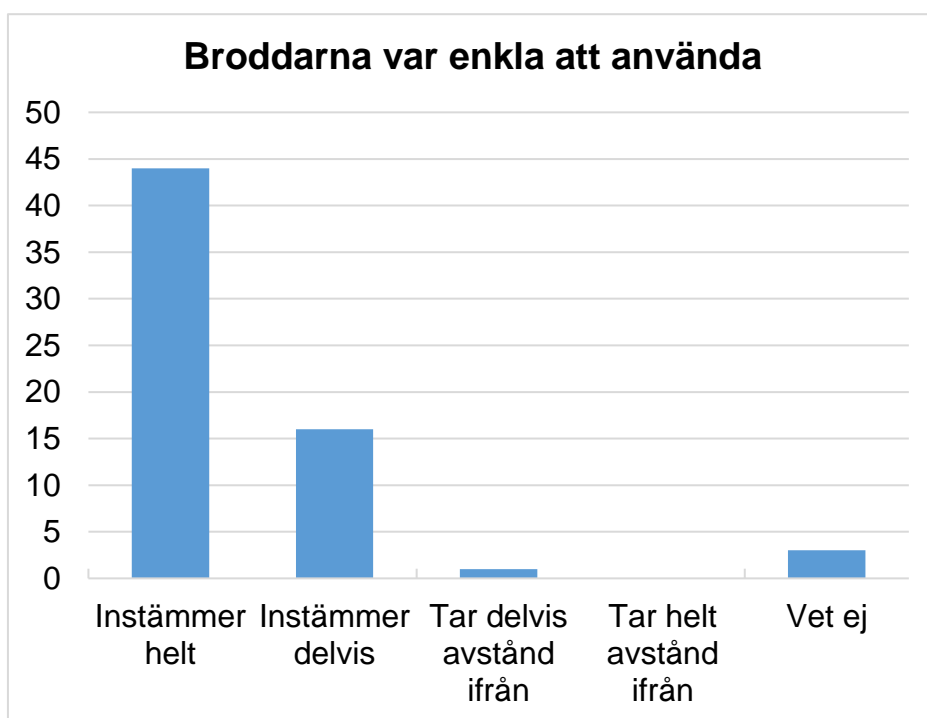

Enkäten visade att majoriteten av personer som svarade på enkäten var mellan 75-79 år gamla.

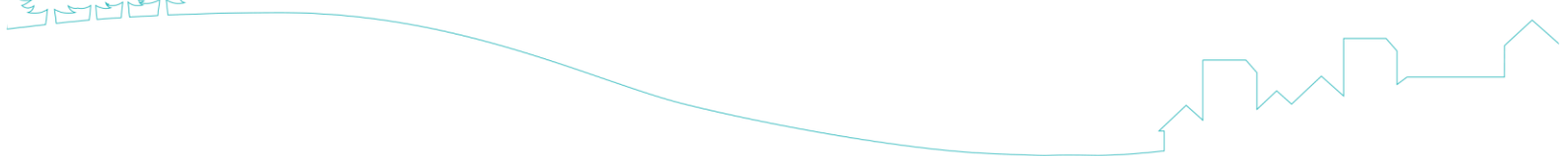

Majoriteten av personerna som deltog i undersökningen svarade att de uppskattade kommunens och pensionärsföreningarnas samarbete för att lotta ut broddar till äldre. Ingen person svarade nej på frågan men en person svarade att hen inte hade någon åsikt.

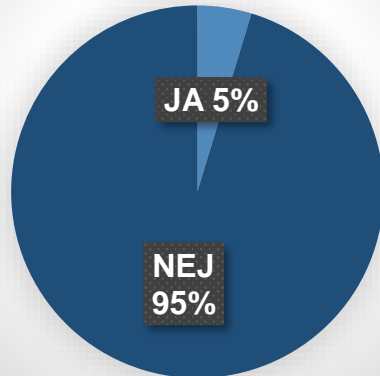

44 personer svarade att de instämmer helt att broddarna var enkla att använda. 16 personer svarade att de instämmer delvis, 1 person svarade att hen delvis tog avstånd från påståendet. Det var ingen person som helt tog avstånd men tre stycken som svarade vet ej gällande påståendet.

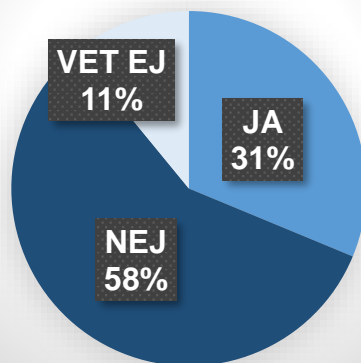

Har du varit med om en fallolycka vintern 2018-2019?

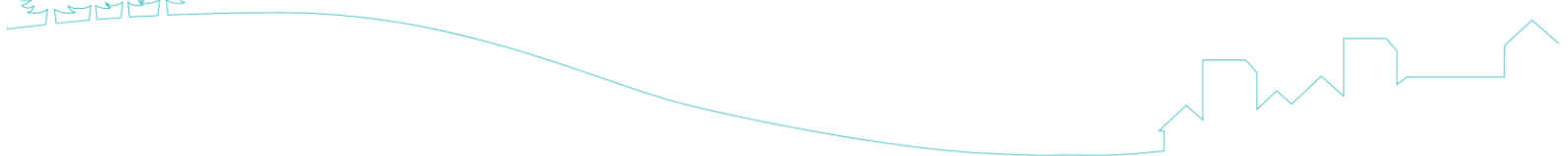

Angående fallolyckor så svarade 3 personer i enkätundersökningen att de hade varit med om en fallolycka. En av dessa svarade att hen inte hade använt broddarna alls och att fallolyckan därmed inte skedde i samband med att hen använde sina broddar. En person svarade inte på frågan var fallolyckan hade skett, om det var inomhus eller utomhus, och den sista personen som svarade ja skrev att det inte var halt vid fallet.

Har du varit ute och gått mer än vad du brukar i vinter på grund av dina broddar?

20 personer svarade ja. Majoriteten av personerna som besvarade enkäten svarade nej, det var 37 personer och 7 stycken svarade vet ej.

53 personer svarade att de hade känt sig tryggare med sina broddar. 7 stycken svarade att de inte vet om de har känt sig mer trygga utomhus med sina broddar. 3 stycken angav att de inte har använt broddarna. 1 person svarade nej.

Sammanfattning enkätsvar

Sammanfattningsvis visade enkätsvaren att de som fick broddar var nöjda överlag och uppskattade insatsen. De flesta kände sig säkrare och tryggare vid användning av broddarna. Majoriteten hade inte varit ute och gått mer än de brukar. Enkäten visade att pensionärerna hade en samlad kritik och feedback till satsningen, de ansåg att alla pensionärer i kommunen skulle ha fått broddar.

Respons från allmänheten

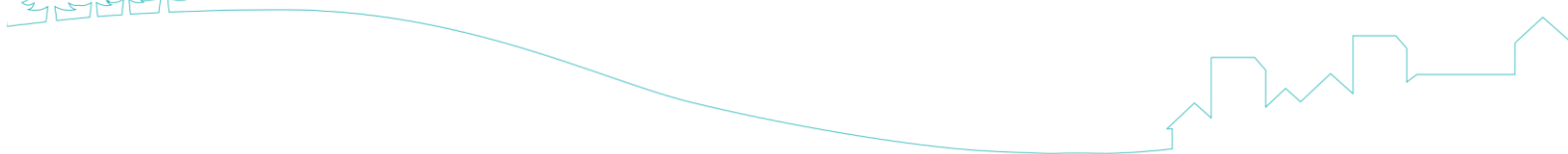
Receptionen mottog frågor och kommentarer angående satsningen från allmänheten. De flesta frågor handlade om vilka som skulle få broddar och några kommentarer var negativa till att broddarna skulle lottas ut inom pensionärsföreningarna. 17 personer har kommenterat satsningen på sociala medier; Bollebygd forum och Bollebygd Härad på Facebook. Majoriteten av kommentarerna var negativa till satsningen av broddar, specifikt gällande tillvägagångssättet genom utlottning inom pensionärsföreningarna.

Citat från sociala medier

"Jag känner mig diskriminerad eftersom jag inte är med i någon pensionärsförening".

"Orättvist för alla pensionärer som inte är med i någon förening, alla borde få broddar utan någon utlottning"

"Personligt skydd är den enskildes ansvar, det bör inte finansieras med kommunens pengar"

Respons från pensionärsföreningarna

När Bollebygds kommun träffade pensionärsföreningarna på ett ordförandemöte den 25 mars 2019, fick kommunen en samlad respons från pensionärsföreningarna av satsningen av broddar. I det stora hela upplevdes satsningen som positiv. Åsikter som inkom från pensionärerna är att alla borde ha fått broddar och inte bara dem som är medlemmar i en pensionärsförening. Föreningarna var positiva till att genomföra satsningen även nästa vinter och hade förslag om att resterande personer, som inte fått broddar tidigare, skulle kunna få nästa gång. Sammanfattningsvis beskrev de grundidén som bra.

Sammanfattning

Majoriteten av dem som fick broddar är nöjda med satsningen. En återkommande kritik både från dem som fick broddar och dem som inte fick broddar är att satsningen var orättvis och att samtliga pensionärer i kommunen borde ha fått broddar.

Syftet med satsningen var främst att minska antalet olycksfall som sker i samband med halt väglag. Vi har inte hittat någon statistik över hur många fallolyckor som sker utomhus i Bollebygd och kan därmed inte dra några slutsatser ifall broddarna har inneburit minskade fallolyckor bland kommuninvånarna eller inte. Dock så har vi hittat statistik på att de flesta fallolyckor inte sker utomhus utan de sker i hemmet, och det finns många sätt att förhindra och förebygga antalet fallolyckor inomhus bland äldre. Rätt mat och medicin, hjälp med sysslor i hemmet med hjälp av ”fixartjänster” och även balans och styrketräning.

Ett annat syfte med utdelningen av broddar var att öka den fysiska aktiviteten bland äldre och underlätta för utomhusaktivering på vintern. Enkätundersökningen visade att majoriteten av dem som fick broddar inte har varit ute och promenerat mer än vanligt. Däremot har majoriteten av dem som använt broddar känt sig tryggare och säkrare.

Kommunen har fått kommentarer från allmänheten om att Bollebygds kommun bör dela ut broddar till pensionärer eftersom många andra kommuner gör det. Pensionärernas Riksorganisation PRO genomförde en enkät under 2018 som visade att endast 16,5 % av kommunerna delar ut broddar till äldre. 224 kommuner av 290 hade svarat på enkäten. Borås stad delade ut broddar till personer över 65 år under 2016-2017 men inte under 2018.

En positiv följd av satsningen är att kommunen har upplevt ett gott och värdefullt samarbete med pensionärsföreningarna.

Folkhälsostrateg
Kristina Sunebrand

Praktikant
Agnes Gustavsson

